

**U ziet hier een gedeelte van De Meerpaal het maandblad van
VRIJZINNIG FLEVOLAND**

www.eigentijdsgeloven.nl

Jaargang 65 nr.6

juni 2026

Laat

Vertraag

Vertraag

Vertraag je stap

Stap trager dan je hartslag vraagt

Verlangzaam

Verlangzaam

Verlangzaam je verlangen

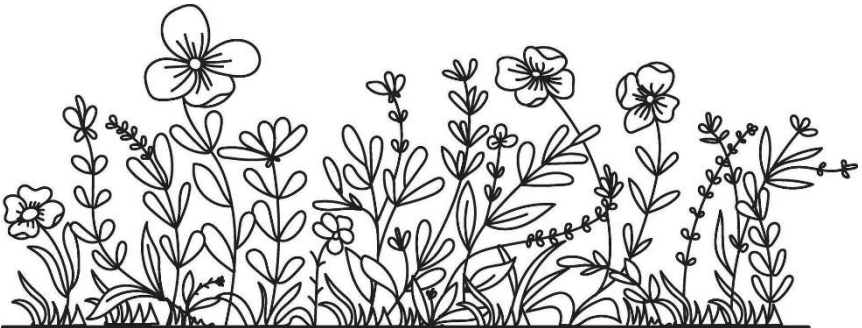
En verdwijn met mate

Neem je tijd

En laat de tijd nemen

Laat

Leonard Nolens

Onze innerlijke priester

In het Flevoziekenhuis liep ik stage bij een dominee. Ik sprak het woord ‘dominee’ kennelijk op een speciale manier uit, want mijn supervisor zei “het is ook maar gewoon een mens hoor”. Ja, dat was hij ook, in spijkerbroek en slobbertrui en alles wat een mens menselijk maakt. Opgegroeid in de katholieke enclave Cabauw binnen de gereformeerde Lopikerwaard zat ik misschien toch nog een beetje vast aan het beeld van een dominee als een man in een zwart pak van wie heel veel niet mocht. Vooral op zondag.

Tijdens de studie religiewetenschappen viel ik van mijn geloof, zonder dat ik wist dat ik nog geloofde. Via de fase van onttovering kwam ik bij een diepere en ruimere betekenis van religie; psychologisch, sociologisch, historisch, filosofisch, het was één grote ontdekkingsreis. Maar toen een dominee mijn stage ging begeleiden voelde ik toch weer dat kinderlijk ontzag voor alles wat heilig was, of heette te zijn. Ik zag het maar als onderdeel van de inhaalslag die ik aan het maken was.

Sinds mijn kindertijd had ik me namelijk niet meer met religie beziggehouden, dacht ik. Wel mediteerde ik Tibetaans en Kundalini-yogade ik erop los. Bezocht zelfs festivals waar het heilige boek *GobindSinghJi* werd aanbeden als een menselijke goeroe. Samen met mede-yogi's stond ik in de rij voor een met goud beklede baldakijn waar het boek op een kussen lag. Iedere ochtend werd de goeroe – het heilige boek dus – van zijn bed naar de troon gehaald en 's avonds weer naar bed gebracht. Hoezo hield ik mij niet met religie bezig?

Als geestelijk verzorger word ik vaak dominee genoemd en daar voelde ik me ongemakkelijk over. Ook kom ik regelmatig in verwarrende situaties. Zoals die eerste keer dat ik voorging en de pianist na afloop mij toebeet dat hij bijna de piano had dichtgegooid en was weggelopen, omdat ik het woord ‘goddelijk’ gebruikte en niet ‘God’. Gelukkig hadden we daarna een mooi gesprek.

Verwarring ontstond ook toen de dominee van een kleine kerk in het Gooi, met wie ik de kerstviering voor het verpleeghuis verzorgde, mij beschroomd vroeg of we in het liedje *De herdertjes*

lagen bij nachtede woorden ‘goede sint Jozef’ konden vervangen voor ‘goede man Jozef’. Want anders zou hij er problemen mee krijgen. Oké, zei ik, en printte alle boekjes opnieuw.

Afgelopen Paasviering ging het ook weer niet zo vanzelf. De echtgenote van een van de bewoners kwam met een streng gezicht naar mij toe en zei dat ik het geen verhalen mocht noemen, wat we uit de bijbel lezen, maar geschiedenis. “Want,” zei ze met klem, “het is waar gebeurd!” Zo beweeg ik me rekkelijk door al die verschillende geloofsopvattingen, omwille van de verbinding en wetende wat een viering kan betekenen.

Op een dag sprak ik een gevangenisdominee. Hij vroeg waarom ik ervoor gekozen had om ongebonden te werken. Ik antwoordde dat ik niet wist wat een zending zou toevoegen aan mijn werk als geestelijk verzorger. Waarop hij iets zei wat mij enorm raakte, namelijk “in ieder mens zit de priester als archetype, door de ontmoeting met een geestelijke wordt dat geopend, ontstaat er een veld waarin de innerlijke priester in die mens ruimte kan krijgen.” Opeens snapte ik iets meer van het ontzag dat ik voelde bij een ontmoeting met een geestelijke, of dat nou een pastoor, dominee, imam of heilig boek is. Ja, het opent een veld in mijzelf waarin transcendentie, religie en spiritualiteit ruimte krijgen.

Toen nam ik het besluit om de predikantenopleiding te doen, maar dan wel de meest vrijzinnige die we hebben. En als mensen mij nu dominee noemen, glimlach ik en hoop ik een beetje bij te mogen dragen aan het openen van zijn of haar innerlijke priester.

Marian van Leeuwen

De Cumaese Sibille is een van de vijf klassieke Sibillen. Sibillen zijn in de oudheid vrouwelijke zieneressen of profetessen—figuren waarvan men geloofde dat ze goddelijke boodschappen konden ontvangen en doorgeven. Michelangelo schilderde de Sibillen in een fresco op het plafond van de Sixtijnse Kapel(1508-1512).

De Hoge priesteres is de tweede kaart in het tarotdeck. Ze belichaamt intuïtie, verborgen kennis en de goddelijke vrouwelijke energie. Als wachter van het onderbewuste symboliseert ze het vertrouwen op innerlijke wijsheid boven rationeel denken, en markeert ze het moment tussen weten en niet-weten waarin inzicht kan ontstaan.

Onze pianisten

Wat betekent muziek in een kerkdienst? Voor veel mensen is het meer dan een mooie toevoeging. Muziek kan raken waar woorden soms tekortschieten. Het verbindt, verdiept en helpt ons om stil te worden of juist uitbundig te vieren.

Daarom zetten we in de Meerpaal elke maand een van onze pianisten in het zonnetje. Achter de toetsen zit immers niet alleen een muzikant, maar ook iemand met een eigen verhaal, inspiratie en geloofsbeleving.

Elke maand stellen we drie vragen:

- Hoe zie jij de rol van muziek in de dienst?
- Hoe bereid je je voor?
- Wat is jouw vertrekpunt bij het muziekstuk dat je speelt?

Zo krijgen we meer inzicht in de keuzes, de voorbereiding en de betekenis van de muziek in onze kerkdiensten.

Deze maand zetten we met plezier Wim de Lange in het zonnetje. In Lelystad begeleidt hij regelmatig de kerkdiensten op de piano.

Pianist Wim de Lange

Hoe zie je de rol van muziek in de viering?

Muzikale ondersteuning zie ik als een mooie toevoeging aan een viering. Dat kan met de piano maar ook door het laten horen van liederen en stiltemomenten. “Wer sich die Musiker kiest, hat ein himmlisch’ Gut gewonnen” (Hindemith). Op sommige momenten is muziek meer dan begeleiding, dan brengt het je in vervoering en lijkt het samenzijn bovenmenselijk.

Vele jaren geleden ben ik ingestapt, ongeveer op het moment dat Joop Nicolai gestopt was. Het ontbrak mij aan ervaring in het begeleiden. Harry heeft mij gelukkig die eerste jaren veel tips en akkoorden bij liederen gegeven. Pas na een jaar of vijf ging het min of meer vanzelf. Waarom ik begon en het nog steeds doe? Omdat

pianisten niet dik gezaaid zijn en muziek maken mijn ding is. Dus, als bijdrage aan onze gemeenschap met iets wat ik de moeite waard vind.

Hoe bereid je je voor?

De voorbereiding voor de viering is in de loop van de jaren flink veranderd. Ik kan slecht van blad spelen en doe dus veel uit het hoofd. Alle melodieën moeten verinnerlijkt zijn. In het begin moest ik veel energie stoppen in het me eigen maken van de melodieën en begeleiding. Ik borduurde voort op wat ik in mijn jeugd had gehoord en geleerd, vooral met orgelspel en dat was met veel en zware akkoorden. Nu, na vele jaren, komt de begeleiding van de melodie vrijwel vanzelf... En toch moet ik elke keer alle melodieën scherp in het geheugen krijgen en combineren met de begeleiding in de linker hand. Dat is dan vooral het finetunen op klank, kracht, inzet voor de samenzang en zo.

Wat is jouw vertrekpunt bij het “stiltestuk”?

Het “stiltestuk” is een bijzonder onderdeel voor mij. Al van jongs af aan speel ik uit mijn hoofd muziek wat bij mij op komt; ik kan heerlijk afreageren op de vleugel. Een vroegere buurvrouw zei ooit dat zij kon horen wat mijn stemming was. In de jaren 1995 -2000 had ik pianoles “om de vleugel mooi te laten klinken”. Toen groeide ook het meer vrij spelen rond melodieën en het lichter maken van de begeleiding. En public heb ik voor het eerst geïmproviseerd bij de afscheidsviering van mijn vader, op aanraden van Elske. Die improvisatie was een bijzonder moment voor mij en mijn familie mede vanwege het gespeelde “lied van onze ouders”.

Hoe gaat dan de voorbereiding van de improvisatie voor een viering?

Voor de viering van 22 maart kwam bij het zien van de liederen en het thema, de melodie van lied 113 (“wek mijn zachtheid heer”) naar boven. De melodie zit al jaren in het geheugen maar wat de improvisatie wordt is elke keer een onbekende en moet worden “voorverwarmd”. In de dagen voor de viering komen diverse fasen langs; van het loslaten van vaste akkoorden, van losse noten over de melodie met omkeringen en versieringen, van een melodielijn met of zonder begeleiding, van modulaties (overgaan naar ander

toonsoort, mineur en majeur) en van het (vaak onbewust) zoeken naar de juiste ligging voor de vingers. Mijn stemming (rust / onrust / plezier / gevoelig / moe / energiek, enzovoort) bepaalt dan wat er op dat moment op die dag uit de vleugel klinkt. Meestal hoort Elske het en geeft terug wat het met haar doet. Oh ja, en Elske is ook belangrijk om de melodie van liederen scherp te krijgen. Als ik veel improviseer wil die in het geheugen wel eens zijn “overschreven” door een eerdere improvisatie.

En wat gebeurt er dan op een zondag zoals op 22 maart?

Na de klankschaal knikt Elske en tijdens de loop naar de vleugel komt de beginsfeer op. Voordat het spel begint trek ik mij terug in de muziek, de toetsen worden noten, worden klank. De eerste noten klinken en het gaat stromen, de vingers zoeken de toetsen en klanken rijgen zich aaneen. Ik voel dat de zaal doodstil is en ga zelf ook mee in de muziek. Op een onbekend moment verandert de klankkleur, de melodie verandert van toonsoort gaat over naar mineur of gaat van rechter- naar linkerhand. Maar wat er echt

gebeurt is het gevoel van binnen en dat houd ik, ook nu, bij mijzelf. Hoe het afloopt met de muziek is steeds weer anders. Ik merk wel dat dit vooraf thuis zich al ontwikkelt. Op zondag rolt een van de eerdere vormen eruit. Na afloop ben ik “er stil van geworden”.

Daarna, tijdens het spel bij de collecte komt de wereld weer terug en na het doven van de kaarsen is er verdere ontlading en gaan de vingers nog eventjes los op de vleugel.

Tegeltjeswijsheid

Tijdens een bezoek van Marian van Leeuwen aan Hanny Hage kwam dit gedicht ter sprake. Ze droeg het daar spontaan voor. Het is een gedicht dat vroeger bij haar in de keuken, naast het fornuis lag. Haar vader declameerde het regelmatig bij vele situaties, soms ernstig dan weer grappig. Dat gebeurde ook tijdens de oorlog, ondanks de taal. Het gedicht is haar hele leven met haar meegegaan. Hanny is haar vader er erg dankbaar voor. De woorden geven haar troost.

*Hab Sonne im Herzen
ob's stürmt oder schneit
ob der Himmel voll Wolken
die Erde voll Streit.*

*Hab Sonne im Herzen
Verlier nie den Mut
Hab Sonne im Herzen
und alles wird gut.*

vrij naar Cäsar Fleischlen

Vertelvoorstelling “De kleine goedheid”

Op zondagmorgen 19 april nam verhalenvertelster Pauline Seebregts haar 35 luisteraars in het Odd Fellowhuis in Dronten mee op haar zoektocht naar hoop en troost in een vaak onrustige en dreigende wereld. Ze bouwde haar presentatie op in 7 (!) vertellingen die werden afgewisseld met passende, meditatieve muziek.

In de eerste scène voerde zij God (M/V) op die de mens maakte naar zijn/haar beeld, waarbij God de vrouw toch eigenlijk wel het mooiste beeld van zichzelf bleek te vinden ‘tot nu toe’. De man en de vrouw leefden volmaakt gelukkig in de tuin van overvloed tot de slang optrad die het er op aanstuurde dat de twee mensen gingen eten van die ene verboden boom. Die toch wel aantrekkelijk moest zijn, omdat je na het eten van diens vruchten zou begrijpen hoe de wereld echt in elkaar zat. Nadat de man en de vrouw een vrucht van de boom geproefd hadden, bleek de heelheid van God gebroken te zijn – en vanaf dat moment was de grote vraag: Hoe moet je als mens omgaan met een heelheid die uit elkaar gevallen is?

Pauline riep vervolgens herinneringen op uit haar jeugd: haar ouders hadden een rijk gevulde boekenkast, maar zij mocht niet alle boeken lezen. Voor het Dagboek van Anne Frank was ze bijvoorbeeld nog te jong, vond haar vader. Het liefst hielden haar ouders haar weg van boeken die te maken hadden met de verschrikkingen van de oorlog. Toch snuffelde Paulien graag tussen juist die boeken en bij gelegenheid vond ze een boekje met werk van de filosoof Emmanuel Levinas, een Jood, geboren in Litouwen, in zijn jonge jaren al vroeg geconfronteerd met antisemitisme en in de Tweede Wereldoorlog krijgsgevangene. Zij werd geraakt door een verhaal van Levinas over een klein hondje

dat in het kamp waar hij verbleef regelmatig wat eten kreeg van gevangenen. Dit 'eten geven' hield bij de gevangenen het zo nodige gevoel van menselijkheid overeind. En soms gebeurde er dan een klein wonder: ook een zeer wrede bewaker bleek op een dag eten te geven aan dat hondje, 'alsof hij een mens was'. Levinas heeft gezegd dat 'de kleine goedheid er misschien pas kan zijn als al het andere er ook is'. Natuurlijk is het goed als we ons afvragen: "Waarom doen mensen elkaar kwaad? Waarom vernederen en vermoorden ze elkaar?" Maar een antwoord op die vragen kunnen we misschien het beste vinden in verhalen, bijvoorbeeld in het verhaal van de vrouw die een stoet krijgsgevangenen, vijanden, langs ziet komen en aan een soldaat die van uitputting gevallen is een korst brood geeft terwijl zij in de achterliggende oorlogsjaren zelf haar man, haar vader en haar zoons verloren heeft. De vrouw ziet echter dat de vijand een mens is van vlees en bloed; die gevallen soldaat had haar zoon kunnen zijn.

Of in het verhaal van zwerver Freek, die op een zeker moment voor de hemelpoort komt te staan en alles wat hij nog bij zich heeft op een weegschaal moet leggen. En dan blijkt een heel klein, gouden veertje de doorslag te geven: alle aandacht en vriendschap die Freek in zijn leven heeft gegeven aan zijn goede vriend en lotgenoot Bram, die het lang niet altijd eenvoudig had. "Kijk in het gelaat van de ander", zegt Levinas, "en probeer met oprechte aandacht en met kleine daden van goedheid de bron van de eenheid, de heelheid van het Paradijs weer terug te vinden". Een pakkende, meeslepende voorstelling!

Sterven als een stoïcijn – Remko van Broekhoven

Op dinsdagmiddag 12 mei sprak filosoof Remko van Broekhoven in het Odd Fellowhuis in Dronten over het intrigerende onderwerp “Sterven als een stoïcijn”.

Remko begon zijn verhaal met de aanleiding voor zijn aanwezigheid in Dronten: eigenlijk zou deze middag verzorgd worden door de filosofe Marja Havermans, maar vanwege haar overlijden in januari van dit jaar heeft de programmacommissie hem benaderd voor een inleiding

over het afgesproken onderwerp. De tussenstap was nog geweest dat er vanuit de commissie daarvóór contact was geweest met zijn moeder, de filosofe Mirjam van Reijen, die deze lezing niet voor haar rekening kon nemen vanwege haar gevorderde dementie. En dementie is ook een (langdurige!) vorm van doodgaan, het is het sterven van een denkende mens. Met deze inleiding kreeg de presentatie onmiddellijk een invoelbaar, persoonlijk karakter.

Omdat sterven onlosmakelijk verbonden is met leven en de mensheid zich daar al eeuwen lang mee bezig heeft gehouden, passeerden verschillende filosofen de revue. Zo was er een leerling van een Zenmeester die aan zijn leraar de vraag stelde: “Hoe is het om dood te gaan?” De meester antwoordde: “Hoe weet ik dat? Ik ben toch niet dood?” Ook was er de filosoof Epicurus (341-270 v.Chr.) die de beroemde uitspraak deed: “Wanneer wij er zijn, is de dood er niet. Wanneer de dood er is, zijn wij er niet”. Deze ‘nuchtere’ uitspraak benoemt overigens niet dat de dood ook betekent: verlies voor anderen – en dat verlies is er natuurlijk wel degelijk. Ook was er Zeno, een tijdgenoot van Epicurus, de eigenlijke grondlegger van het stoïcisme. Stoa staat voor ‘zuil’ en is genoemd naar een beschilderde zuilengang in Athene waar Zeno les gaf. De leer van Zeno legt de nadruk op het streven naar een houding van onverstoorbaarheid in situaties met pijn, leed of moeilijkheden.

Op de door hemzelf gestelde vraag “Wat is stoïcisme voor mij?” gaf Remko het antwoord: “Stoïcisme is een levenswijze waarbij je je niet afhankelijk maakt van wat buiten je bereik ligt, maar waarbij je rust en kracht uit jezelf haalt”. Deze houding kan je helpen om de dood een plaats te geven (evenals therapie, geloof of cultuur dat kunnen). “Klaag dus niet over wat je ontrukkt is, maar wees dankbaar voor wat je ten deel is gevallen” (Seneca. 4 v.Chr. – 65 n.Chr). “Als je hebt ingezien dat het leven verliezen niet erg is, kan het leven je niets ergs brengen” (Montaigne, 1533-1592). “Angst voor en verdriet over de dood is begrijpelijk; laat daarom zien dat je leeft en dat je liefhebt. Leef zo intens mogelijk en stel daarbij voorop: geef liefde en laat liefde aan jou geven.” (Remko van Broekhoven, 1967 - heden)

Voor de 12 aanwezigen was het een boeiende middag met een erudiete en empathische inleider.

Jan Kreuter

WANDERER - DE LEVENSWEG VAN DE MENS

Tobias Borsboom en Jan Dijksterhuis

Een bijzondere en muzikale ontmoeting met pianist Tobias Borsboom

"De periode van de Romantiek werd gekenmerkt door een verlangen naar ontsnapping – naar een andere wereld. Een zoektocht naar betekenis en zingeving. De spanning tussen de innerlijke belevingswereld en de 'echte' wereld. Het verlangen naar een thuis dat nooit gevonden wordt." Deze woorden, bijna letterlijk afkomstig uit het boekje bij de debuut-cd *Wanderer* (2017) van pianist Tobias Borsboom, vormen de leidraad van dit programma.

Samen met tekstschrijver en verteller Jan Dijksterhuis volgen we Tobias in zijn muzikale zoektocht langs thema's als Geworpenheid (de mens is in het leven geworpen), Verwondering, Verwijdering, Rust, Beweging en Mysterie. Bij elk thema klinkt een zorgvuldig gekozen muziekstuk als reflectie. We horen werken van componisten als Jacob ter Veldhuis, Franz Schubert, Leopold Godowsky en Claude Debussy. De genoemde thema's sluiten naadloos aan bij de vragen en idealen die leven binnen de vrijzinnigheid.

Tobias Borsboom, de pianist met "een juweel van een toucher" (Trouw), is een veelgevraagd pianist met een brede artistieke horizon. Het Parool prees hem als een "jonge durfal die volle zalen verdient". Borsboom heeft een bijzondere affiniteit met onbekende en vergeten componisten.

Datum: zondagmorgen 14 juni 2026

Aanvang: 10:00 uur

Locatie: Theater Posa, Kempenaar 01-10, Lelystad

Toegang: € 15

Aanmelden: vóór vrijdag 12 juni bij Jan Kreuter per e-mail of telefoon:
iankreuter48@gmail.com / 06 38 43 65 06

Heeft u een tegeltjeswijsheid en kunt u daar een toelichting bij schrijven? Stuur deze dan naar de redactie:

meerpaalredactie@gmail.com

Van het AB

De nieuwe website is online! HOERA!

Na ruim een jaar van bedenken, nadenken, overleggen, uitwisselen en afstemmen is het nu zover! We hebben dit project uitgevoerd vanuit de gedachte en hoop dat we ons beter en duidelijker profileren en laten zien wie we zijn.

We willen een welkom geven aan anderen, die ook op zoek zijn naar dat "meer tussen hemel en aarde..." en zo gaan we hopelijk "Vrijzinnig Flevoland" uitbreiden en in stand houden. Met veel dank aan de werkgroep "nieuwe website", VWA in Dronten, Pim en Wim (webredacteur en webmaster van de "oude" website) én Yusriyah. Yusriyah is onze huidige designer van de social media-kanalen, zij voorziet dit deel van mooie, nieuwe berichten én heeft de inhoud van de nieuwe website verzorgd. Zij is tevens de webmaster- en redacteur van de nieuwe website. Zij is bereikbaar via de link in de contactpagina op de website.

We nodigen u uit om een kijkje te nemen op www.eigentijdsgeloven.nl We hopen ook dat u met anderen deze link wilt delen of ons visitekaartje geeft; via de QR-code kan ieder meteen doorklikken naar alle onlinemogelijkheden.

Marian van Leeuwen

info@marianvanleeuwen.nl

06 13444215

Op maandag en woensdag voor de VGF bereikbaar/bezoekdagen

Algemeen bestuur VGF

Voorzitter: Yvon Vulperhorst

Secretaris: Aadje Mugie
secretarisab@eigentijdsgeloven.nl

Penningmeester: Ina de Rooter
penningmeestervgf@gmail.com

Redactie De Meerpaal

Rinse Dijkstra
meerpaalredactie@gmail.com

Abonnement De Meerpaal

€35,- per jaar

Website: eigentijdsgeloven.nl

Webredacteur

Yusriyah Momo
webredacteur@eigentijdsgeloven.nl

KERKDIENTEN

<i>datum</i>	<i>tijd</i>	<i>plaats</i>	<i>voorganger</i>
7 juni	10.00 uur	Dronten	Christien v. Harten
14 juni	10.00 uur	Lelystad	Programma Commissie
21 juni	10.00 uur	Dronten	Graddie Meijer
28 juni	10.00 uu	Lelystad	Fride Bonda

De kerkdiensten worden gehouden in:

Dronten in het Odd Fellowhuis, De Ketting 6

Lelystad in het Vestzaktheater Posa, Kempenaar 01-10

ACTIVITEITEN

14 juni Muziek/Lezing "Wanderer" Lelystad

KOPIJ VOOR HET JULI-AUGUSTUS NUMMER**INLEVEREN****UITERLIJK VOOR 12 JUNI 2026****meerpaalredactie@gmail.com**